

**METROPOLIA PRZEMYSKO-WARSZAWSKA
KOŚCIOŁA GRECKOKATOLICKIEGO
(BIZANTYJSKO-UKRAIŃSKIEGO) W POLSCE**

**ПРИНЦИПИ ЛІТУРГІЙНОГО ЖИТТЯ
У ПЕРЕМІСЬКО-ВАРШАВСЬКІЙ МИТРОПОЛІЇ УГКЦ**

ЗАГАЛЬНІ НОРМИ

1. Українська Греко-Католицька Церква в Польщі, як невід'ємна частина всієї УГКЦ, зберігає і практикує спільний для цілої УГКЦ український (київський) варіант візантійського обряду.
2. Основними джерелами для літургійної практики УГКЦ є:
  - а) офіційні римські видання літургійних книг церковнослов'янською мовою та виготовлені на їхній підставі переклади на інші мови, зокрема українську;
  - б) Устав Богослужінь з 1944 р. і *Типик* о. Ізидора Дольницького з урахуванням змін введених римською комісією з питань реформи літургійних книг;
  - в) канонічні джерела літургійного права, зокрема Кодекс Канонів Східних Церков разом з *Інструкцією застосування літургійних приписів Кодексу Канонів Східних Церков* та літургійні постанови Синодів УГКЦ;
  - г) Канони Партикулярного Права УГКЦ, затверджені Синодом Єпископів УГКЦ у 2014 р.;
  - д) Постанови Синодів єпископів УГКЦ проголошені та оприлюднені в Благовіснику Верховного Архиепископа.
3. Літургійними книгами для священнослужителів Перемисько-Варшавської Митрополії є:
  - а) Служебник для служіння Божественної Літургії прийнятий Синодом Єпископів УГКЦ в 1988 р. та нові його видання (видавництво Місіонер);

б) Требник для служіння Святих Таїнств та інших треб виданий Блаженнішим Патріархом Йосифом (Сліпим) у 1973 р. або нове його видання з 2001 р;

в) Молитовник «Прийдіте поклонімся» для служіння молебнів, акафістів та молитов;

г) Молитвослов виданий Отцями Василіянами для служіння церковного правила.

4. В усяких міркуваннях про літургійні справи та у вирішуванні поточних проблем слід брати до уваги:

а) приналежність УГКЦ до великої родини Східних Церков та близьку, органічну спорідненість київського обряду з іншими гілками візантійської (константинопольської) традиції;

б) необхідність дотримання єдності в обрядовому відношенні з Церквою в Україні та по всьому світі;

в) особливе післанництво Східних Церков, в першій черзі УГКЦ, у Вселенській Церкві, яка очікує від східних католиків повноцінного християнського свідчення в душі вірності автентичній власній традиції; це ставить перед нами завдання постійно поглиблювати не лише теоретичні знання і практичні уміння в літургійній ділянці, але й духовну закоріненість в цій же традиції; домагається також від нас, щоб поступово елімінувати всі несумісні з нею чужі запозичення, відшукуючи і відновлюючи водночас усе, що з нашої спадщини протягом історії загубилося, а зараз може стати надійним засобом скріплення й пожвавлення літургійного життя.

5. Необхідною умовою здійснення вірними УГКЦ післанництва, про яке мовиться у № 4в, є відкритість до християн інших традицій, Церков і конфесій та до всіх людей взагалі, поєднана з готовністю ділитися з усіма скарбами нашого обряду.

6. Виходячи з усього вищесказаного, проголошується деякі детальніші норми для впорядкування літургійного життя УГКЦ в Польщі.

ОРГАНИ КОМПЕТЕНТНІ В ЛІТУРГІЙНИХ СПРАВАХ

Єпархіяльний єпископ

7. Синод Єпископів УГКЦ є найвищим законодавчим органом для всієї патріаршої Церкви (кан. 110 § 1), тому літургійні закони прийняті Синодом

Єпископів і проголошені Патріархом набирають чинності повсюдно, в межах та поза межами території Патріаршої Церкви (кан. 150 § 2).

8. «Єпархіяльний єпископ, як керівник, поборник і охоронець усього літургійного життя в довіреній йому єпархії, повинен дбати про те, щоб воно якнайбільше розвивалось і регулювалось відповідно до приписів і законних звичаїв Церкви свого права» (ККСЦ, кан. 199 § 1).

9. Особливе значення в літургійному житті єпархії має приклад, що його дає катедральна церква та сам єпископ як той, хто очолює відправи (ККСЦ, кан. 199 §§ 2 і 3 та кан. 200).

Єпархіяльна літургійна комісія

10. У відповідному організуванні літургійного життя в єпархії єпархіяльному єпископові допомагає єпархіяльна літургійна комісія.

11. Детальні правила роботи комісії є врегульовані окремим статутом чи регламентом, затвердженим єпархіяльним єпископом.

Відповідальність духовенства та чернецтва

12. Відповідальність за стан літургійного життя в єпархії разом з єпархіяльним єпископом поділяють всі члени клиру, зокрема декани (ККСЦ, кан. 278 § 1 ч. 3), парахи (ККСЦ, кан. 289 § 2) й адміністратори парафій (ККСЦ, кан. 299 § 1) та настоятелі церков (ККСЦ, кан. 309).

13. Особливе покликання стати у проводі *літургійного дозрівання Божого* людю мають чернечі спільноти, зокрема монаші (пор. *Інструкція...*, № 23).

ДЕТАЛЬНІ НОРМИ

Храм і його устаткування, кивот, престіл

14. Центральним місцем храму є святилище з посвяченим згідно з літургійними приписами престолом, на середині якого має стояти забезпечений перед вогнем та крадежем кивот для зберігання Найсвятіших Дарів.

15. Іконостас є необхідним елементом оснащення храму. Там, де неможливо його встановити на постійно, слід уживати переносного іконостасу, який мав би принаймні дві намісні ікони – Христа і Богородиці. Необхідно забезпечити іконам з переносного іконостасу гідне місце зберігання поза часом відправ.

16. У храмах слід подбати про якнайкращої якості акустику. Це стосується як параметрів новобудованих церков, так і технічного їх оснащення.

17. В проектах нових церков та при достосуванні інших споруд для цілей богочинання слід подбати про влаштування окремого входу в захристію, заради елімінації непотрібного входження сторонніх осіб у святилище.

Поведінка у храмі

18. Душпастирі зобов'язані вчити вірних правил гідної поведінки у храмі.

19. Вступ у святилище мають виключно священно- і церковнослужителі та інші особи причетні до літургійної прислуги. Інші особи можуть входити туди лише з виняткових причин, напр. заради Сповіді, якщо у даній церкві немає умов для служіння цього Таїнства поза святилищем. Душпастирі строго зобов'язані вчити вірних належного розуміння значення «святая святых» і правил поведінки, що впливають з цього.

20. Біля входу в храм має бути поміщена двомовна табличка польською і українською мовами (та, коли треба, також іншими мовами), призначена для принагідних відвідувачів, з коротким описом правил достойної поведінки у храмі.

Божественна Літургія

21. Божественна Літургія повинна бути співана. Кадило слід уживати на кожній Літургії, хіба що – у випадку повсякденних відправ – заважає цьому серйозна причина.

22. В алітургійні дні Євхаристійна жертва не приноситься, хіба що промовляє за тим душпастирська потреба.

23. Перед служінням Божественної Літургії священнослужитель та вірні які приступають до Святого Причастя, повинні дотримуватись *Норм стосовно постів* Перемисько-Варшавської Митрополії затверджених 28 квітня 2016 р.

24. Категорично забороняється священнослужителям, котрі співслужать, фотографувати чи займатися будь-чим іншим, що не має відношення до молитви Літургії. Також перед початком Літургії слід вимкнути мобільні телефони.

25. Перед служінням Божественної Літургії священнослужитель повинен прочитати молитви передбачені в Служебнику.

26. Для служіння чи співслужіння на Божественній Літургії священнослужителі зобов'язані одягатися в усі ризи передбачені літургійними книгами.

27. Інтегральною складовою Літургії є її підготовча частина, що починається з молитов перед іконостасом. Тільки абсолютна неможливість прочитати їх повністю може звільнити служителя від цього обов'язку. Завжди однак священник має обов'язок проказати перед іконостасом молитву «Господи, простягни руку Твою...» та, увійшовши в святилище, проказати псалом «Увійду в дім Твій», поцілувати книгу Євангелія і св. Трапезу та щойно відтак одягатися в літургійні ризи, не занедбуючи при цьому проказувати приписані молитви.

28. У служінні Проскомидії слід дотримуватися тексту і рубрик Службника. Зокрема слід завжди уживати справжні просфори, з відтисненою печаткою. Навіть, якщо передбачається дуже велику кількість причасників, яка робить необхідним вживання раніше підготовлених частиць, Агнца та частиці в честь Богородиці й чинів святих та за живих і усопших слід вирізувати в часі Проскомидії зі справжньої просфори чи просфор.

29. Згідно з загальним звичаєм Церков візантійської традиції, для літургійних цілей (Євхаристія, Литія, обряд спільної чаші під час Вінчання) слід уживати червоне вино.

30. В чині Проскомидії не можна пропускати обкадження звізди й покровців. Слід подбати про виготовлення покровців для дискосів.

31. Після виголосу «Благословенне царство» священникам приступати до співслужіння на Божественній Літургії заборонено.

32. Священнослужителям, які служать (співслужать) на Божественній Літургії, заборонено відлучатися від служіння для уділення святого таїнства Покаяння чи з будь-яких інших причин.

33. Службник на престіл (на подушку) кладе тільки предстоячий, інші – ні.

34. Недопустимим є пропускання священником «тайних» молитов. Особи відповідальні за спів у даній церкві мають подбати про відповідне (протяжне) співання даних фрагментів, щоб уможливити священникові спокійне й гідне проказання цих молитов.

35. У малому вході беруть участь усі священнослужителі за порядком, починаючи від наймолодшого хіротонією. Після виголосу «Премудрість, прості» першим заходить священнослужитель з Євангелієм, незалежно чи це диякон, чи ієрей. Всі завжди заходять через царські врата.

36. Молитву малого входу проказується перед царськими вратами. На «Премудрість, прости» священник, або диякон, підносить книгу Євангелія вгору, не роблячи нею знаку хреста.
37. Кадіння перед Євангелієм має відбуватися під час співу «Алилуя» зі стихами а не в часі читання Апостола і тільки довкола престола.
38. Під час читання святого Євангелія всі священнослужителі залишаються на Горному місці.
39. Тільки єпископ має право благословляти народ книгою Євангелія після читання.
40. У неділі та свята, коли вірні зобов'язані брати участь у Божественній Літургії, парох (адміністратор) зобов'язаний говорити проповідь.
41. У всіх випадках піднесення рук під час Божественної Літургії – це чинить тільки предстоячий священнослужитель, співслужителі – ні.
42. На великому вході не відбувається благословення народу чашею і дискосом.
43. Після покладення дарів на престіл священник знімає і відкладає набік малі покровці з чаші й дискоса.
44. Кадіння під час анафори здійснюється в пам'ять померлих, а не в честь св. Дарів чи Богородиці, тому слід його починати щойно після заспіву «Особливо...».
45. Після покладення частиці «ІС» з Агнця у чашу проводиться обряд теплоти.
46. Лише священнослужителі можуть причащатися в святилищі.
47. Священнослужителі, які з певних причин не співслужили на Божественній Літургії, можуть приймати на ній Пресвяту Євхаристію, якщо вони того дня Літургію не служили і не передбачається, що будуть служити.
48. У відпустах св. Літургії, та інших Богослужінь, слід згадувати всіх приписаних святих, не виголошуючи однак пояснень «якого є день» та «якого є храм».
49. Кожний парох (адміністратор) зобов'язаний служити кожної неділі та у приписані свята Службу Божу в наміренні своїх парафіян. Якщо обслуговує він кілька парафій, за всіх служить лише одну Божественну Літургію (ККСЦ, кан. 294; Партикулярне Право УГКЦ, кан. 40).

50. Святами в яких парох (адміністратор) має обов'язок відслужити Божественну Літургію за народ довіреної йому парафії є храмове свято парафії та дванадесять свята якими є:

- Різдво Пресвятої Богородиці,
- Всемірне Воздвиження Чесного і Животворящего Хреста,
- Введення в храм Пресвятої Богородиці,
- Різдво Господа нашого Ісуса Христа,
- Богоявлення Господа нашого Ісуса Христа,
- Стрітення Господнє,
- Благовіщення Пресвятої Богородиці,
- Вхід Господній в Єрусалим,
- Вознесіння Господа нашого Ісуса Христа,
- Зіслання Святого Духа,
- Преображення Господа нашого Ісуса Христа,
- Успіння Пресвятої Богородиці.

51. Якщо з причин душпастирських, парох не може відслужити Служби Божої в наміренні парафіян у неділю чи приписане свято, має це зробити іншого дня. Однак в неділю, ні в часі ектенії мирної ні потрійної, не повинен брати возгласу за померших. Також по недільній Службі Божій, поза винятковими ситуаціями, не повинен служити Панахиди.

52. Священик може служити лише одну Божественну Літургію на день і користати з пожертви за неї.

53. Священик може служити другу Літургію того самого дня у разі непередбачуваної крайньої душпастирської необхідності (похорон, нагальна потреба підмінити пароха сусідньої парафії, та ін.).

54. Служити (співслужити) священику четверту Божественну Літургію одного дня категорично заборонено.

55. У парафіях, де призначено більше священиків, парох (адміністратор) зобов'язаний розділити служіння Божественних Літургій між ними максимально рівномірно.

56. Співслужити на Божественній Літургії та користати з пожертви за прийняте намірення може лише священик, який того дня не служив Божественної Літургії.

- а) В інших випадках співслужіння священика одного дня на другій чи третій Божественній Літургії дозволене: на похороні, на престольному празнику, з нагоди інших церковних урочистостей (прощі, відпусти), на Архиерейській Божественній Літургії, яку

очолює власний єпархіальний єпископ, митрополит або Глава Церкви.

б) Священику користати з будь-якої пожертви за співслужіння на другій або третій Божественній Літургії заборонено.

в) Якщо ж винагорода за намірення в такому випадку була складена, то священик повинен передати її до єпархіального доброчинного фонду.

57. Щодо суми пожертв на Божественну Літургію, слід дотримуватися кан. 716 ККСЦ. Парох (адміністратор) зобов'язаний прийняти на прохання парафіян та відслужити в парафії в домовлений термін окрему Божественну Літургію, якщо розмір пожертви становить суму, визначену єпархіальним єпископом (пор. кан. 1013 § 1, 2. ККСЦ).

58. Якщо на Божественну Літургію жертвують більше жертводавців (прикладом пожертви збирані на тацу в часі похорону чи відзначуваного ювілею, за які мають служитись окремі Літургії), то максимальну суму пожертв за кумульовані намірення визначає єпархіальний єпископ.

59. Залишок коштів з таких пожертв має кумулюватися на інші окремі Божественні Літургії.

60. Жертводавець повинен дати особисту згоду на кумулювання його намірення.

61. Приймаючи намірення на Божественну Літургію з інших Церков свого права, священик зобов'язаний виконувати приписи щодо відслуження намірень цієї Церкви.

62. Єпископ чи священик отримуючи намірення від жертводавців приналежних до іншої Церкви свого права не може їх кумулювати.

63. Відповідно до волі жертводавців приналежних до іншої Церкви свого права, за кожне таке намірення належить служити окрему Божественну Літургію.

64. Згідно зі звичаєм нашої Церкви дозволяється священику приймати пожертви за Літургію Напередосвячених Дарів і за поминання на Божественній Літургії.

65. Приймаючи пожертву за відслуження Літургії Напередосвячених Дарів належить усвідомити жертводавців, що не буде служитись Божественна Літургія, лише Літургія Напередосвячених Дарів, яка не є Літургією Жертви.

66. Поминання на Службі Божій має місце тоді, коли кількох жертводавців, складаючи дрібні пожертви, погоджується щоб їхні намірення були поминані в часі однієї Божественної Літургії. Бажаним є, щоб парохі визначили у своїх парафіях дні в тижні, або в місяці, в яких будуть служитись Літургії за спільні поминання, окремо за живих та окремо за усопших.

67. Прийняте до відслуження намірення Служби Божої чи поминання у Літургії має бути обов'язково відслужене і воно не передавнюється.

Св. Таїнства

68. Хрещення повинно звершуватися згідно з літургійними приписами Церкви свого права, до якої, згідно з правом, має бути приналежний той, хто приймає хрещення (кан. 683 ККСЦ).

69. Вода для Хрещення має бути освячена в часі даного чину Хрещення, а не раніше. Так само за кожним разом освячується олію оглашених і додається її до води.

70. Святе Причастя поза Літургією можуть отримувати тільки хворі. Якщо на даній Літургії кількість причасників дуже велика, як це буває з нагоди великих торжеств, дозволяється продовжувати Причастя мирян навіть після закінчення Літургії. Також хористи, що в часі Причастя мирян на Літургії співають на хорах, можуть отримати Причастя після відпусту з Дарів освячених під час даної відправи. Ніколи однак Причастя в такого роду ситуаціях не роздається в святині, але поза ним, дотримуючись в основному правил Малого Требника римського видання про чин Причастя вірних поза Божественною Літургією – з цією різницею, що причащається Дарами освяченими на даній Літургії та пропускається початок звичайний.

71. По змозі, рекомендується душпастирям, влаштувати в церкві відокремлене (навіть у формі окремого приміщення) місце до Сповіді.

72. Недопустимим є служіння обряду заручин окремо від решти чину Вінчання.

73. Олію для Таїнства Єлеопомазання слід освячувати під час служіння Таїнства.

74. Наполегливо рекомендується служити Таїнство Єлеопомазання для багатьох хворих у церкві.

Церковне правило

75. Всюди, де можливо, слід правити принаймні Вечірню в суботи та навечір'я празників та Утреню в неділі й празники. (кан. 22 Партикулярного Права УГКЦ, кан. 199 § 2 ККСЦ)

76. Усі священнослужителі зобов'язані щодня публічно чи приватно молитися принаймні якусь цілісну частину богослужінь добового кола: або утреню, або всі часи, або вечірню, або повечір'я, або опівнічну, – відповідно до можливостей та часу доби, хіба що поважна причина звільняла б їх від цього обов'язку (кан. 56 Партикулярного Права УГКЦ, кан. 377 ККСЦ).

Інші богослужіння

77. Заохочується відправляти Акафісти і Молебні, які мають церковне затвердження й відповідають духові візантійської традиції. Ці відправи не повинні однак затемнювати характер даного періоду літургійного року; це з особливою силою стосується місяця травня, який завжди збігається з пасхальним періодом.

78. Наполегливо рекомендується відновити звичай правити Параклис в часі Успенського посту.

Літургійні мови

79. Традиційною літургійною мовою УГКЦ є церковнослов'янська мова.

80. Українська мова рівноправна з церковнослов'янською, якщо йдеться про затвержені компетентною церковною владою тексти.

81. За згодою єпархіального Єпископа можна вживати також іншомовні затвержені переклади літургійних текстів, якщо в даному випадку чи середовищі існує така душпастирська потреба.

82. У випадку браку затверджених для літургійного вжитку перекладів літургійних текстів даною мовою, можна її використовувати в Богослуженнях призначених для іншомовних учасників тільки в обмеженому обсязі – у проповіді, читаннях, катизмах, Господній Молитві, Символі Віри, молитві перед св. Причастям.

Священно- і церковнослужителі та інші особи відповідальні за літургійне служіння

83. Згідно з традицією Церков візантійського обряду, духовенство (клир) розподіляється на вище і нижче. Вищі клирики (священнослужителі) це єпископи, пресвітери й диякони. До нижчих клириків

(церковнослужителів) зараховуються свічконосці, читці-півці та піддиякони.

84. Дияконат та нижчі чини не можуть вважатися лише формальністю на дорозі до пресвітерату. «Вони забезпечують у Церкві чітко визначене служіння, і їх, як таких, повинні ефективно здійснювати ті, хто не має наміру вступати у пресвітерство, і в достатньо широкий спосіб ті, хто буде посвячуватися у пресвітери. Це особливо стосується дияконату. У цьому значенні не потрібно побоюватися надавати нижчий сан, і навіть дияконат, тим чеснотливим, належно підготовленим та здібним виконувати взяті на себе обов'язки, які заявляють про свою готовність служити Церкві, навіть якщо їм треба продовжувати жити зі своїми родинами і працювати згідно зі своїм фахом. Таким чином здобуваються священнослужителі, необхідні для гідної і відповідної відправи Літургії, при цьому уникається практика (...) щоб священнослужителі вищого сану виконували літургійні функції, якими повинні займатися представники нижчого сану (найчастіше трапляється, що пресвітери виконують обов'язки дияконів), або щоб призначали мирян до постійного виконання літургійних завдань, які повинен здійснювати служитель; таку практику потрібно усунути» (*Інструкція...*, № 75).

85. Душпастирям слід активно вишукувати і підтримувати серед мирян покликання до нижчих чинів, дияконату, як рівно ж священства і монашества.

86. Душпастирі мають обов'язок дбати про формування в парафіях відповідної літургійної прислуги, здатної виконувати свої завдання не лише в рамках звичайних парафіяльних Богослужб – повсякденних, недільних та святкових – але й під час архиерейської Літургії.

87. Окрему увагу слід звернути на плекання літургійного співу в парафіях та підготовку дяків (псаломщиків), регентів і хористів.

88. У душпастирській практиці належить зберігати всі пособорові літургійні приписи, затверджені єпископами у Перемисько-Варшавській Митрополії УГКЦ.

+ Євген Попович

+ Володимир Роман Ющак

Перемишль – Вроцлав, дня 19 січня 2017 року Божого в Празник Богоявлення Господнього

